

R a s p r a v e

POBAČAJ POD OKRILJEM SEKSUALNOG I REPRODUKTIVNOG PRAVA I ZDRAVLJA ŽENA – PRAVNA ANALIZA REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA 2020/2215 (INI)

Danijela Rupčić

Fakultet hrvatskih studija
Sveučilište u Zagrebu
drupcic@hrstud.hr

UDK: 342.7:613.88
<https://doi.org/10.34075/cs.58.2.1>
Izvorni znanstveni rad
Rad zaprimljen 11/2022.

Sažetak

Rad donosi pravnu analizu Rezolucije o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena 2020/2215 (INI) te njezinih metodoloških i terminoloških aspekata. Analitičkom metodom razrađena je formalnopravna, materijalnopravna i šira sadržajna struktura ovog dokumenta s ciljem prikaza pravne utemeljenosti kako intervencije na ovom području tako i sadržaja, ali i obuhvatnosti uključenih prava s obzirom da se ovaj dokument koristi proširenim pojmom seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava te pobačaj proklamira kao temeljno ljudsko pravo, za što nema osnove u suvremenom međunarodnom pravnom sustavu temeljnih ljudskih prava na koji se izričito poziva. Detaljnom pravnom egzegezom nastoji se ukazati na metodološke, terminološke i sadržajne nedostatke ovog dokumenta koji razmatra važna pitanja seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena, ali ih nadilazi kako svojom formalnopravnom tako i sadržajnom strukturom, a osobito političkim ciljevima usmjerenima na stvaranje novih prava i kulturnih obrazaca. U tu je svrhu ova analiza provedena uz paralelni okvirni prikaz šireg konteksta suvremenih procesa stvaranja novih prava koji su sami po sebi nužni, ali postoje određeni pravni, društveni i etički parametri na koje

ukazujemo i koje je u tim procesima potrebno poštivati, a koji su jamac vladavine prava koja štiti i od pretjerane političke moći.

Ključne riječi: *pobačaj, seksualna i reproduktivna prava i zdravlje, priziv savjesti, Rezolucija 2020/2215 (INI)*

1. UVOD

Europski parlament 24. lipnja 2021. usvojio je *Rezoluciju o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena 2020/2215 (INI)*¹ (dalje u tekstu *Rezolucija*) u kojoj razmatra važna pitanja zaštite prava i zdravlja žena podvođeci pod ta prava i pobačaj ne samo kao postupak zahvaćen nizom temeljnih prava, već kao autonomno temeljno pravo. S obzirom na osobite karakteristike koje pridaje tom „pravu”, a za koje nema temelja ni u međunarodnopravnim ni u nacionalnim pravnim porecima, u ovom radu analizirat ćemo *Rezoluciju* s tri aspekta: formalnopravnog, materijalnopravnog i kulturološkog, s ciljem razumijevanja postojećeg pravnog okvira kao i dosega ovoga dokumenta.

1.1. Formalnopravni aspekti *Rezolucije*

Formalnopravno *rezolucija* je pravno neobvezujući dokument koju usvajaju tijela i institucije Europske unije, ali ne u redovitoj provedbi svojih nadležnosti, što čine donošenjem uredbi, direktiva, odluka, preporuka i mišljenja². *Rezolucije* su atipični akti koji se obično koriste za proklamiranje i promidžbu načela na kojima počiva EU, iznošenje postavljenih ciljeva i politika te se njima pozivaju institucije, ponajprije Europska komisija kao provedbeno tijelo, ali i države članice na proaktivnu politiku, isticanje prijedloga ili poduzimanje konkretnih mjera. Iako vrlo korisne, kao korektiv, kada je primjerice u pitanju pozivanje institucija i država članica na primjenu i zaštitu temeljnih prava, one imaju i potencijal postati poli-

¹ *Rezolucija* se temelji na Izvješću Predraga Freda Matića, izvjestitelja *Odbora za prava žena i rodnu ravnopravnost Europskog parlamenta (FEMM)*. Cjeloviti tekst *Rezolucije o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena (2020/2215 (INI))* dostupan je na poveznici https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0314_HR.html

² Pročišćene verzije *Ugovora o Europskoj uniji* i *Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Protokoli i Prilozi Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, Izjave priložene Završnom aktu Međuvladine konferencije* na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007., OJ C 202, 7.6.2016, 1–388.

tičkim instrumentom za promicanje određenih agendi, vrlo često nesveobuhvatnih politika, koje osim sadržajnog nadilaženja okvira EU nadležnosti³ izbjegavaju redovite zakonodavne procedure koje su jamstvo sustavnih doktrinarnih i stručnih analiza te sučeljavanja različitih stavova⁴, nužnih i obveznih u demokratskim sustavima kako bi se osigurala pravna sigurnost i vladavina prava. Vladavina prava nije samo formalnopravna primjena prava, nego ponajprije dobra primjena prava, ali i zaštita od implementacije pretjerane političke moći.⁵

Europska unija kao nadnacionalni sustav *sui generis* obvezna je poštivati nacionalne suverenitete⁶, a na području zaštite temeljnih ljudskih prava nije na odmet ponoviti čl. 53. *Povelje Europske unije o temeljnim pravima* (dalje u tekstu Povelja) kojim se propisuje da se nijedna odredba Povelje ne smije „tumačiti kao ograničavanje ili nepovoljno utjecanje na ljudska prava i temeljne slobode, na način na koji ih u njihovim područjima primjene priznaju pravo Unije i međunarodno pravo te međunarodni sporazumi čije su stranke Unija ili sve države članice, uključujući Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te ustavi država članica”.⁷ Međutim, na razini EU pokušava se već dulje vrijeme intervenirati u područja koja prelaze okvire nadležnosti, i to procesima poznatima kao *agenda setting* koji su posljedica uvjerenja da se ukazivanje na određena pitanja, izvan izravne nadležnosti Unije, smatra važnim dijelom oblikovanja zajedničkih politika.⁸ Riječ je o aktivnostima institucija i organizacija civilnog društva usmjerenima na uključivanje određenih pitanja u zakonodavnu nadležnost Europske uni-

³ Ugovor o Europskoj uniji, čl. 5. st.2. „Na temelju načela dodjeljivanja, Unija djeluje samo u granicama nadležnosti koje su joj države članice dodijelile Ugovorima kako bi postigla njima određene ciljeve. Nadležnosti koje Ugovorima nisu dodijeljene Uniji, zadržavaju države članice.”

⁴ Francesco Viola, *Il futuro del diritto*, Persona y Derecho, Revista de fundamentación de las instituciones jurídicas y de derechos humanos, 79, (2018.), 12.

⁵ Zvonimir Lauc, *Načelo vladavine prava u teoriji i praksi*, Pravni vjesnik, 32, (2016.), 3-4, 48.

⁶ Pravo EU poznaje dva osnovna izvora temeljnih prava: opća načela prava i *Povelju EU o temeljnim pravima* i oba su sastavnim dijelom primarnog prava, dakle onog utvrđenog temeljnim ugovorima i praksom Europskoga suda te se primjenjuju samo na područja nadležnosti Europske unije. To jasno potvrđuje i čl. 51. Povelje EU, u kojemu se ističe kako se odredbe Povelje „odnose na institucije, tijela, urede i agencije Unije, uz poštovanje načela supsidijarnosti, te na države članice samo kada provode pravo Unije”, Povelja EU o temeljnim pravima, čl. 51.

⁷ *Povelja Europske unije o temeljnim pravima*, 2016/C 202/02.

⁸ Sebastiaan Princen, *Agenda-setting strategies in EU policy making*, Journal of European Public Policy, 18, (2011.), 7, 927.

je. Nastoji se izravno utjecati⁹ na reguliranje nekih važnih pitanja za koja se smatra da isprepletenost i interakcija međunarodnih, nadnacionalnih i nacionalnih normi stvaraju otegotnu, bespotrebnu i kaotičnu pravnu heterogenost te se uređenje takvih pitanja usmjerava ka, ako ne pravnom monizmu i nadnacionalnoj hijerarhiji¹⁰, onda barem uniformiranoj regulativi.¹¹ Ako uzmemo u obzir odredbe o zaštiti temeljnih ljudskih prava u EU¹² i njihov izravni horizontalni učinak,¹³ onda je jasno zašto je važno agende prebaciti na njihovo tumačenje i implementaciju ili pak na podvođenje tih tzv. novih prava pod temeljna ljudska prava. S druge pak strane, sve su prisutnije tendencije otvaranja nacionalnih zakonodavstava vanjskim utjecajima, što pridonosi uniformiranoj regulativi. Vanjski utjecaj je osobito vidljiv u procesima pravnog kreacionizma zakonodavnih i provedbenih tijela kojima se uvodi cijeli niz novih prava njihovim podvođenjem pod postojeće ustavnopravne odredbe, a koji se sve više konformiraju određenim na globalnoj razini promicanim trendovima¹⁴ koji ne pripadaju klasičnim izvorima

⁹ Proces stvaranja nadnacionalne *unije vrijednosti* intenzivirao se nakon usvajanja *Povelje EU o temeljnim pravima* koja je potpisana 2001. u Nici, a stupila je na snagu 2009. zajedno s Ugovorima iz Lisabona te osnivanjem Agencije za temeljna prava (FRA) čija je zadaća pružanje uputa, smjernica te senzibiliziranje javnosti o temeljnim pravima. Više u Gabriel N. Toggenburg, *The Role of the New EU Fundamental Rights Agency: „Debating The Sex of Angels” or improving Europe’s Human Rights Performance*, *European Law Review*, (2008), 385.

¹⁰ Armin von Bogdandy, *European Law Beyond ‘Ever Closer Union’ Repositioning the Concept, its Thrust and the ECJ’s Comparative Methodology*, *European Law Journal*, 22, 4, (2016) 520: „the core idea of European law is no longer more and more integration (ever closer union) but to provide a common legal space that advances common aims under common values”; vidi i Matteo Bonelli, *From a Community of Law to a Union of Values*, *European Constitutional Law Review*, 13, (2017.), 793-816.

¹¹ Primjer izravnog pritiska na reviziju i izmjenu nacionalnog zakonodavstva i pravosudnog sustava u pitanjima regulacije pobačaja koja spadaju u nacionalnu nadležnost jest *Rezolucija Europskog parlamenta od 11. studenoga 2021. o prvoj obljetnici de facto zabrane pobačaja u Poljskoj (2021/2925 (RSP))*. Europski parlament ovom je Rezolucijom prozvao poljsku vladu da „zloupotrebljava pravosudni sustav i svoje zakonodavne ovlasti kako bi instrumentalizirala i politizirala živote i zdravlje žena i LGBTI+ osoba” (t. 17), te između ostalog izrazio zabrinutost „zbog primjene priziva savjesti, koji predstavlja uskraćivanje medicinske skrbi na temelju osobnih uvjerenja” (t. 15) i uputio na odluku *Europskog suda za ljudska prava* u Predmet *Xero Flor w Polsce sp. z o.o.v. Poland*, kojom se sustav Ustavnog suda Poljske proglašava nezakonitim.

¹² Antonio Cassese, *I diritti umani oggi*, Editore Laterza, (2010.), 75-94.

¹³ Koraljka Sansović, *Koncepti izravne primjene i izravnog učinka u pravu Europske unije*, *HKJU-CCPA*, 20, (2020.), 2, 377.

¹⁴ Schroeder, Werner, *The Rule of Law As a Value in the Sense of Article 2 TEU: What Does It Mean and Imply? Defending Checks and Balances in EU Member*

prava.¹⁵ Posljedice ovih procesa su nepredvidivi pravni učinci te se u tom širem smislu prelazi s *ubi ius, ibi remedium* na *ubi remedium, ibi ius*,¹⁶ što proces stvaranja prava u okvirima europskog kontinentalnog prava potencijalno podvrgava relativizmu, subjektivizmu i jednostranom pristupu.

1.2. Materijalnopравни aspekti Rezolucije

S materijalnopravnog aspekta predmetna Rezolucija razmatra vrlo važno pitanje zaštite zdravlja i prava žena, ali ih sadržajno nadilazi. Na globalnoj se razini, kao što je rečeno, posljednjih godina pojavljuju zahtjevi za priznanjem tzv. „novih prava”¹⁷ koje izrijeком ne poznaje nijedan ustavnopravni ili međunarodnopravni dokument. Ta pojava sama po sebi nije negativna, ali zahtijeva poštovanje postojećih temeljnih, univerzalnih ljudskih prava i dinamika modernog pluralističkog društva još uvijek utemeljenog na personalističkoj matrici¹⁸ kao i postojećih pravnih sustava. Poštovanje postojećih pravnih i društvenih sustava ne znači ukalupljenost. Jasno je da pravo nije i ne smije biti samo koercitivni sustav autoritarnih normi, niti se smije pretočiti u puku birokratsku provedbu¹⁹, ono je živo i svoju fiziologiju formira u interakciji s razvojem institucija i dinamikom promjena u društvu, ali postoji i onaj dio koji ga ontološki obilježava i veže uz društvo kojemu pripada

States, 2021. G. Búrca, *The Road not Taken: The European Union as a Global Human Rights Actor*. *American Journal of International Law*, 105 (2011.) 4, 649-693; Armin Von Bogdandy, *The European Union as a Human Rights Organization? European Rights and the Core of the European Union*, *Common Market Law Review*, 37, (2000.), 1307-1338; Marta Cartabia, *L'universalità dei diritti unani nell'età dei nuovi diritti*, *Quaderni Costituzionali*, 3, (2009.), 537-568; Marta Cartabia, *L'ora dei diritti fondamentali nell'Unione europea*, u *I diritti in azione*, Il Mulino, Bologna, (2007.), 13-66.

¹⁵ Isabel Trujillo, Francesco Viola, *What Human Rights are not (or not only)*. *A Negative Path to Human Rights Practice*, Nova Science Publisher, New York, (2014.), 31-64.

¹⁶ Patrick O'Callaghan, *Reversing Ubi Remedium Ibi Jus in the Common Law: The Right of Privacy*, *European Review of Private Law*, 15, (2007.), 5, 659-683.

¹⁷ Lance Gable, *The Proliferation of Human Rights in Global Health Governance*, *Journal of Law, Medicine and Ethics*, 35, (2007.), 4, 534-544; Jens T. Theilen, *The inflation of human rights A deconstruction*, *Leiden Journal of International Law*, 34, (2021.), 4, 831-854.

¹⁸ Ivan Čulo, Ivan Šestak, *Personalizam: povijesni izvori i rasprostranjenost*, *Obnovljeni Život*, 73, (2018.), 2, 183-196.

¹⁹ Gustavo Zagrebelsky, *Diritto per: valori, principi o regole? (a proposito della dottrina dei principi di Ronald Dworkin)*, *Quaderni Fiorentini*, 31, (2002.), 2, 865- 897.

i čije korijene i vrijednosti odražava.²⁰ Taj dio predstavlja polazište, pravni temelj koji nalazimo u kodificiranim normama, pa su tako temeljna ljudska prava inkorporirana u konvencijama ili pak ustavnopravnim kodeksima. Ti dokumenti nisu isključivo rezultat suverene volje koja se iscrpljuje u samom normiranju već su ishod doktrinarne i filozofske sistematizacije pravnoga naslijeđa i prakse koju karakterizira stabilnost i trajnost u vremenu.²¹ Zbog toga materijalnopravni sadržajni dio prava mora ostati povezan s pravnim i društvenim kontekstom, što dokument koji analiziramo vjerojatno preskače. Naime, Rezolucija podvodi pobačaj pod reproduktivna i seksualna prava i zdravlje, dakle prenosi ga iz do sada priznate zaštite u okviru prava na privatni život i samoodređenje, u sferu javnoga zdravstva²² kako bi ga se podvelo izravno pod okrilje temeljnih ljudskih prava i konačno, kao što ćemo vidjeti, emancipiralo u individualno temeljno ljudsko pravo.

1.3. Kulturološki aspekti Rezolucije

S kulturološkog aspekta, koji se u ovom slučaju isprepleće s pravnim, nova se prava nastoje legitimirati stvaranjem novih kulturnih, pa i antropoloških obrazaca koji se najčešće izvode iz prava na privatni život i/ili prava na nediskriminaciju, a po najnovijim trendovima iskazuju ambiciju da ih se proglasi novim ljudskim pravima. Tako ova Rezolucija unosi kategorije temeljene na rodnom identitetu („*trudni transrodni muškarci i nebinarne osobe*”)²³, pobačaj razmatra kao apsolutnu dispoziciju nad vlastitim tijelom, priziv savjesti kvalificira uskraćivanjem zdravstvene skrbi, uvodi novu definiciju neplodnosti koja uključuje istospolne partnere²⁴,

²⁰ Fabiana Falato, *Fonti, interpretazioni e sistema di tutela multilivello delle situazioni giuridiche soggettive*, Archivio penale, 1, (2021.), 1-15.

²¹ Mauro Barberis, *Il diritto futuro e la sua de-positivizzazione*, Derecho e persona, Revista de fundamentación de las instituciones jurídicas y de derechos humanos, 79, (2018.), 51-69.

²² Ludovica Poli, *Aborto e diritti umani fondamentali. Carta Europea dei diritti umani e treaty bodies a confronto*, Diritti umani e diritto internazionale, (2017.), 189-212.

²³ Rezolucija 2020/2215 (INI), t. N

²⁴ Rezolucija 2020/2215 (INI), t. M : „*budući da je prema SZO-u neplodnost 'bolest reproduktivnog sustava definirana kao izostanak kliničke trudnoće nakon 12 ili više mjeseci redovitih nezaštićenih seksualnih odnosa; budući da se tom definicijom ne uzima u obzir situacija lezbijki i biseksualnih žena te transrodnih osoba u istospolnim parovima ili neudanih žena koje zanimaju mogućnosti oplodnje, što pogoršava društveno-pravne izazove s kojima se već suočavaju u pristupu tehnologijama za potpomognutu oplodnju zbog usredotočenosti na borbu protiv neplodno-*

traži ozakonjenje određenih aspekata „*interseksualnosti u ranom i kasnijem djetinjstvu*”²⁵ i sl. To sve, međutim, zahtijeva i promjenu kulturnih obrazaca te je stoga jedan od ciljeva Rezolucije uklanjanje kulturnih i informacijskih prepreka²⁶ njihovoj implementaciji, a terminološki i pravno odgovaraju individualističkom, liberalnom konceptu prava koji ne poznaje granice individualnih sloboda. Ovaj koncept ne pronalazi svoje prirodno stanište u društvu, stoga ga je potrebno stvoriti i prisiliti pravni poredak da ga prihvati i implementira. Zbog toga se ovi novi kulturni obrasci putem pojmovnih i pravnih konstrukata neprirodno integriraju u pravni poredak, a njihov koncept slobode nije određen postulatima sloboda-odgovornost, već postavlja nova pravila i pretače se u nova prava.

Primjerice, u hrvatskom pravnom poretku pojam „*trudni transrodni muškarac*” jest pravna nepoznanica, a istovremeno Obiteljski zakon u čl. 58. propisuje: „*Djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila*”.²⁷ Dakle, majka je u hrvatskom zakonodavstvu definirana po svom biološkom spolu, a ne po rodnom identitetu. Implementacija ove terminologije i predloženih novih prava u naš pravni poredak značila bi invazivnu proliferaciju subjektivnih interesa u brojnim područjima, i to bez mogućnosti procjene njihovih pravnih i društvenih učinaka.

2. PRAVNI TEMELJI REZOLUCIJE 2020/2215 (INI)

U svrhu jasnijeg prikaza na kakvom pravnom monizmu i hijerarhiji se temelji ova Rezolucija, osvrnut ćemo se na dokumente koje navodi kao pravne temelje u svojoj preambuli. Pokušat ćemo komparirati sadržaj Rezolucije i pravni okvir iz kojeg se izvodi. Ovo navođenje osnova nije samo formalnopravne naravi u svrhu legitimiranja intervencije i nadležnosti u određenom području, već opravdava i sam sadržaj, osobito sadržajno definirane pravne institute, stoga je važno zadržati se u okvirima određenima u preambuli, ako oni naravno imaju pravni temelj, ne zanemarujući činjenicu da pravni kreacionizam ne smije biti proizvoljan. Naime, procesi pravnog kreacionizma zahtijevaju argumentiranu i strukturiranu znanstvenu,

sti; budući da lezbijke i biseksualne žene ne bi mogle dokazati svoju 'neplodnost' te bi im stoga bio uskraćen pristup tehnologijama za potpomognutu oplodnju.”

²⁵ Idem, t. 19.

²⁶ Idem, t. I.

²⁷ Obiteljski zakon, Narodne novine br. 103/15, 98/19, 47/20.

doktrinarnu, stručnu i društvenu raspravu i sučeljavanje, a njihov pravni legitimitet mora biti izveden, odnosno utemeljen.

Utemeljenost svoje intervencije u ovome području Europski parlament izvodi iz čl. 2. *Ugovora o Europskoj uniji* u kojemu se ističe kako se Unija temelji „na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina” te kako su „te vrijednosti zajedničke državama članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca.”²⁸ te čl. 5., 6. i 168. *Ugovora o funkcioniranju Europske unije*. Iza toga na prvome se mjestu citira *Međunarodna konferencija o stanovništvu i razvoju (International Conference on Population and Development, dalje u tekstu: ICPD)* održana u Kairu 1994. kao i njezin *Program djelovanja*²⁹ i ishodi njezinih revizijskih konferencija.³⁰ Riječ je zapravo o polazištu ove Rezolucije jer su upravo piramidalno na sam vrh njezinih pravnih osnova, točnije pravnih inspiracija, postavljeni zaključci konferencija ICPD-a. Zbog toga valja pojasniti kako *Program djelovanja ICPD-a* počiva na istraživanjima i na njima temeljenim projekcijama o alarmantnosti buduće prenapučenosti svijeta za što se smatra da će „drastično i tragično suziti mogućnost opstanka”³¹ te donosi niz preporuka čija je pak implementacija, ne treba zaboraviti, ostavljena diskreciji državnih suvereniteta poštujući njihove razvojne prioritete, vjerske i etičke vrijednosti i društvene različitosti. Pri njegovu sastavljanju najveća nesuglasja izazvalo je poimanje sadržaja reproduktivnih prava i zdravlja, a koje je ocjenjeno ključnim „za određenje nacionalnih populacijskih politika”.³² Predložena je definicija reproduktivnog zdravlja³³,

²⁸ Čl.2. Ugovora o Europskoj uniji, Službeni list Europske unije, C 202/17.

²⁹ *Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo, Egypt, Sept. 5–13, 1994*, UN Doc. A/CONF.171/13/Rev.1, (1995.), §§7.6, 8.19, 8.20(a), 8.25, 8.52.

³⁰ Vidi više u Alison C. McIntosh, Jason L. Finkle, *The Cairo Conference on Population and Development: A New Paradigm?*, *Population and Development Review*, 21, (1995.), 2, 223–260.

³¹ Dubravka Šimonović, *Međunarodna konferencija o stanovništvu i razvoju, Revija za socijalnu politiku*, 1, (1994.), 4, 405–412.

³² Idem., 406.

³³ Idem. 409: „Reproduktivno zdravlje (*reproductive health*) definirano je kao stanje potpune fizičke, psihičke i socijalne dobrobiti, a ne samo kao odsutnost bolesti u svezi s funkcioniranjem reproduktivnog sustava. Reproduktivno zdravlje implicira mogućnost zadovoljavajućeg i sigurnog seksualnog života, kao i sposobnost za reprodukciju uz slobodan izbor kada i kako često. Reprodukcijska zdravstvena zaštita (*reproductive health care*) određena je kao skup metoda, tehnika i servisa

koje bi obuhvaćalo široko poimanu slobodu u odlučivanju o planiranju obitelji, pa tako i sterilizaciju, i definicija reproduktivne zdravstvene zaštite, koja bi na razini primarne zdravstvene zaštite uključivala i pobačaj.³⁴ Te definicije izazvale su brojne prijedore³⁵, nisu unisono prihvaćene i usvojene su uz brojne rezerve mnogih država³⁶, ne kao preskriptivne odredbe, već kao programatski ciljevi. Dakle, ovaj Program djelovanja kao i revizijski zaključci ICPD-a pravno su neobvezujući, ali njihov politički utjecaj na Rezoluciju koju razmatramo razvidan je i u činjenici da je na dan njezina donošenja Europski parlament donio i *Rezolucija Europskog parlamenta od 24. lipnja 2021. o 25. obljetnici Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (ICPD25) (sastanak na vrhu u Nairobiju)*³⁷ (2019/2850

koji doprinose reproduktivnom zdravlju i dobiti kroz prevenciju i rješavanje problema u svezi s reproduktivnim zdravljem. U aktivnostima koje se predlažu pozivaju se vlade da do 2015. godine kroz primarnu zdravstvenu zaštitu osiguraju i zaštitu reproduktivnog zdravlja. Reproductivna zdravstvena zaštita na razini primarne zdravstvene zaštite trebala bi obuhvatiti: planiranje obitelji, informacije, obrazovanje, servis za komunikaciju, obrazovanje i servis za prenatalnu zaštitu, siguran porod, postnatalnu skrb, posebno dojenje djeteta, zdravstvenu zaštitu majke i djeteta, prevenciju i odgovarajući tretman neplodnosti, abortus kako je određen u paragrafu 8.25, uključujući prevenciju abortusa i uredjenje posljedica abortusa, tretman infekcija reproduktivnog trakta, seksualno prijenosne bolesti i druga zdravstvena stanja vezana uz reprodukciju i informaciju, obrazovanje i savjetovanje koje je odgovarajuće u ljudskoj seksualnosti, reproduktivnom zdravlju i odgovornom roditeljstvu.”

³⁴ Sama Konferencija kao i zaključci ICPD-a izazvali su brojne reakcije, između ostalih i Svete Stolice. Tako je papa Ivan Pavao II. uputio pismo glavnoj tajnici ICPD-a. Vidi *Lettera di Giovanni Paolo II. alla signora Nafis Sadik, segretario generale della Conferenza Internazionale su Popolazione e Sviluppo 1994.*, t.5.: „L'aborto, che distrugge la vita umana esistente, è un male nefasto e non è mai un metodo accettabile di pianificazione familiare, come del resto è stato riconosciuto consensualmente durante la Conferenza Internazionale delle Nazioni Unite sulla Popolazione svoltasi a Città del Messico nel 1984.”

³⁵ Pobačaj je posebno razmatran u § 8.25 Programa djelovanja ICPD-a.

³⁶ Marge Berer, *The Cairo 'compromise' on abortion and its consequences for making abortion safe and legal*, u Laura Reichenbach and Mindy Roseman, *Reproductive health and human rights: The way forward*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, (2009.), 152–164.

³⁷ Visoki predstavnik Svete Stolice pri UN-u službenom je komunikacijom odbio sudjelovati na obilježavanju 25. godišnjice ICPD-a koja se održala u Nairobiju te je iznio službene osvrte na revizijske zaključke ICPD-a, ističući kako se promicane politike odmiču od postojećih standarda zaštite ljudskih prava i stvarnih potreba zaštite obitelji. Vidi *Statement of H. E. Archbishop Bernardito Auza Apostolic Nuncio, Permanent Observer of the Holy See Fifty-Second Session of the Commission on Population and Development Agenda Item 3(b): Review and appraisal of the Programme of Action of the International Conference on Population and Development and its contribution to the follow-up and review of the 2030 Agenda*

(RSP)) u kojoj se također poziva na dostupnost sigurnog i zakonitog pobačaja, čije bi ograničavanje predstavljalo „jedan od oblika nasilja nad ženama i djevojčicama”.³⁸ Usvajanje ovog potonjeg dokumenta prošlo je bez većih reakcija javnosti iako se i u njemu jednostrano razmatraju pitanja seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava bez uzimanja u obzir sveobuhvatnosti prava u koje se zahvaća, u potpunosti zanemarujući prava nerođenog djeteta, navodeći kako su „prenatalna i neonatalna zdravstvena skrb te siguran pobačaj važni elementi za spašavanje života žena i smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece”³⁹ te apsolutizirajući autodeterminaciju žena u pogledu odluka o vlastitom tijelu ocjenjujući negativnim gestacijska ograničenja pobačaja.⁴⁰

Rezolucija nakon programskih zaključaka ICPD-a i niza pravno neobvezujućih dokumenata⁴¹ dalje pak nabraja niz pravno obvezujućih međunarodnih dokumenata koji promiču pravo na život i zaštitu ljudskog dostojanstva, a što uz zaštitu prava žena uključuje i zaštitu života i dostojanstva nerođenog djeteta. To su: *Konvencija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)*⁴², koja u čl. 11. i 12. predviđa posebnu zaštitu žena tijekom trudnoće; *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* koja u čl. 39.⁴³ osuđuje pobačaj i sterilizaciju bez prethodnog informiranog pristanka žena i njio-

for Sustainable Development New York, 3 April 2019, dostupno na <https://holyseemission.org/contents/statements/5ca7bf2bb6c6a.php>

³⁸ Rezolucija Europskog parlamenta od 24. lipnja 2021. o 25. obljetnici Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (ICPD25) (sastanak na vrhu u Nairobiju) (2019/285 0(RSP)), t. 24.

³⁹ Idem, t. 14.

⁴⁰ Idem, V.

⁴¹ Izjava od 1. studenog 2019. sa sastanka na vrhu u Nairobiju u povodu 25. obljetnice Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju naslovljena *Brže ispunjavanje obećanja; Pekinška platforma za djelovanje* i ishodi njezinih revizijskih konferencija; *Program održivog razvoja UN-a do 2030.*, koji je donesen 25. rujna 2015. i stupio na snagu 1. siječnja 2016., a posebno ciljevi održivog razvoja br. 3, 5 i 16 te s njima povezani pokazatelji.

⁴² *Konvencija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)* od 18. prosinca 1979. i njezine Opće preporuke, br. 21 (1994.), br. 24 (1999.), br. 28 (2010), br. 33 (2015.) i br. 35 (2017.).

⁴³ Čl. 39. *Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*: „Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale inkriminiranje sljedećih namjernih ponašanja: a. obavljanje pobačaja na ženi bez njezinoga prethodnog i informiranog pristanka; b. obavljanje operacije kojoj je svrha ili posljedica prekid sposobnosti žene za prirodnu reprodukciju bez njezinoga prethodnog i informiranog pristanka ili razumijevarjanja postupka.”

va razumijevanja postupaka⁴⁴ te ne kvalificira zabranu pobačaja ili njegove dostupnosti kao oblik nasilja nad ženama; *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*⁴⁵ u čijoj se primjeni upućuje na razmatranje sveobuhvatnosti uključenih prava⁴⁶ kako majke tako i nerođenog djeteta („*whenever a woman is pregnant her private life becomes closely connected with the developing fetus*”)⁴⁷; *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*⁴⁸ koji u čl. 6. 5. propisuje zabranu izricanja smrtno presude trudnim ženama⁴⁹; *Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima* u kojemu se pod najviši mogući standard zdravlja izrijekom uključuje i smanjenje stope mrtvorodenčadi te zdrav razvoj djeteta.⁵⁰

U ovim izvorišnim osnovama *sui generis* u kojima se dalje selektivno, bez sustavne doktrinarne ili hijerarhijske pa čak i kronološke logike nabraja niz neobvezujućih smjernica, rezolucija i mišljenja, *Povelja Europske unije o temeljnim pravima* (dalje u tekstu: *Povelja*

⁴⁴ Ovaj je dio jako važan jer se liberalizacijom pobačaja želi isključiti prethodno savjetovanje koje predviđaju brojna zakonodavstva, a putem kojih bi žene trebale dobiti cjelovitu informaciju o postupku prekida trudnoće.

⁴⁵ *Narodne novine - Međunarodni ugovori*, br. 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99 - ispr., 14/02., 1/06. i 13/17.

⁴⁶ Grégor Puppincq, *Abortion and the European Convention on Human Rights*, *Irish Journal of Legal Studies*, 3, (2013.), 2, 142.

⁴⁷ Europska komisija za ljudska prava, *Brüggemann v. F.R.G.*, *Predmet 6959/75*, 3 Eur. H.R. Rep. 244, 1977., a isto je ponovljeno u presudi Europskog suda za ljudska prava *Tysiac v. Poland*, *Predmet 5410/03*, od 20. ožujka 2007., §§106. Vidi i presude Europskog suda za ljudska prava: *A.B.C. v. Ireland*, *Predmet br. 25579/05*, (2010), §§ 214 i 245; *Vo c. Francuska [GC]*, *Predmet br. 53924/00*, presuda od 8. srpnja 2004., §§75 i 85.

⁴⁸ *Odluka o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji* (*Narodne novine*, br. 12/93).

⁴⁹ *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima* čl. 6.5. „Smrtna presuda ne smije se izreći za zločine koje su počinile osobe mlađe od osamnaest godina, niti se ona smije izvršiti nad trudnim ženama.”

⁵⁰ Idem. Ovaj je dokument osobito važan jer se u čl. 12, st.1. spominje najviši standard tjelesnog i duševnog zdravlja u koju svrhu navodi kao nužnost smanjenje stope mrtvorodenčadi što implicira skrb i zaštitu trudnica kao i materinstva: „*Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda tjelesnog i duševnog zdravlja. 2. Mjere koje će države stranke ovoga Pakta poduzeti u cilju punog ostvarenja toga prava trebaju uključivati: a) smanjenje stope mrtvorodenčadi i smrtnosti djece te zdravog razvoja djeteta; b) poboljšanje svih oblika higijene okoliša i industrijske higijene; c) prevenciju, liječenje i nadzor nad epidemijским, endemijским, profesionalnim i drugim bolestima; d) stvaranje uvjeta u kojima će svi imati osiguranu liječničku skrb i njegu u slučaju bolesti.*”

EU)⁵¹, koja je obvezujuća kako za EU tijela i institucije tako i za sve države članice, spominje se tek pod točkom AD kao dokument koji po redatoru Rezolucije *implicite* povezuje seksualno i reproduktivno zdravlje žena s više ljudskih prava. Po tom zaključku *seksualno i reproduktivno zdravlje* bilo bi povezano „s pravom na život i dostojanstvo, pravom na zaštitu od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, pravom na pristup zdravstvenoj zaštiti, pravom na privatnost, pravom na obrazovanje i zabranom diskriminacije”.⁵² No upravo *Povelja EU* sveobuhvatno štiti nepovredivost ljudskog dostojanstva⁵³ te pravo na život, proklamirajući kako „svatko ima pravo na život”⁵⁴, kako „svatko ima pravo na poštovanje tjelesnog i duhovnog integriteta”⁵⁵ te, što je osobito važno u području medicine i biologije, proklamira zabranu „korištenja ljudskog tijela i njegovih dijelova kao izvora financijske koristi”.⁵⁶ Na ovim temeljima Europski sud pravde je 2011. godine donio presudu u predmetu *Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV*,⁵⁷ koji je pokrenuo *Greenpeace* u svrhu zaštite ljudskog embrija od komercijalizacije i korištenja u industrijske svrhe, a kojom je potvrđeno da zaštita ljudskog embrija predviđena *Direktivom 98/44/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 1998. o pravnoj zaštiti biotehnoških izuma* implicira zabranu patentiranja izuma koji posredno ili neposredno uključuju uništavanje ljudskog embrija od trenutka oplodnje jajne stanice.⁵⁸ Ta je zaštita ljudskog embrija ograničena na područje zaštite biotehnoških izuma, što je određeno okvirom nadležnosti Europske unije, ali se u tom pogledu zahtijeva učinkovita i ujednačena zaštita i tumačenje u svim državama članicama.⁵⁹ Naime, presuda u predmetu *Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV* potvrdila je da je pitanje definicije ljudskog embrija

⁵¹ Povelja EU predstavlja konstitucionalizaciju prava u EU te prijelaz s EU kao striktno ekonomske zajednice na Uniju prava te otvaranje zaštiti temeljnih prava i kao takva nije rezultat nekog kompromisa, već predstavlja kodeks prepoznatih ranije postojećih prava, univerzalno prihvaćenih vrijednosti koje treba razmatrati u svojoj njihovoj sveobuhvatnosti. Više u Guido Alpa, *Diritti fondamentali e diritto europeo*, u Fausto Caggia e Giorgio Resta, *I diritti fondamentali in Europa e il diritto privato*, Roma Tre Press, (2019.), 9-43.

⁵² Rezolucija (2020/2215 (INI)), t. AD.

⁵³ *Povelja EU o temeljnim pravima*, čl. 1.

⁵⁴ *Idem*, čl. 2.

⁵⁵ *Idem*, čl. 3.

⁵⁶ *Idem*, čl. 3, st. 2. t.c).

⁵⁷ Presuda Suda (Veliko vijeće) od 18. listopada 2011. *Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV*, *Predmet C-34/10*

⁵⁸ *Idem*, t. 53.

⁵⁹ Tako i u presudama od 18. siječnja 1984., *Ekro*, 327/82, Zb., str. I-107., t. 11; od 19. rujna 2000., *Linster*, C-287/98, Zb., str. I-6917, t. 43; od 16. srpnja 2009.,

prije negoli postane filozofsko ili pravno, primarno biološko pitanje, koje pravo treba kao takvo prepoznati. To stoga što je prvi put u jednom pravnoobezujućem pravorijeku potvrđeno da se definicija ljudskog embrija u pravnom smislu preklapa s biološkom definicijom.⁶⁰ Ujedno je potvrđeno da definicija ljudskog embrija od oplodnje do trenutka rođenja djeteta nije podložna kvalitativnim odrednicama, odnosno da je u svim tim fazama diferencijacije razvoja riječ o ljudskom embriju čime su nadiđene teorije o preembriju⁶¹, po kojima bi ljudski embrij nastao tek razvojem primitivne pruge.⁶² Istina je, dakle, da je u ovom predmetu zaštita ljudskog embrija pravno ograničena⁶³, ali ona potvrđuje da ljudski embrij treba biti predmet pravne zaštite od početne faze razvoja. To dakle predmnijeva pravnu obvezu razmatranja i aktualizacije zaštite ljudskog dostojanstva i integriteta čovjeka kao temeljnih načela i u njegovoj embrionalnoj fazi razvoja.⁶⁴

Iz analize uvodnog dijela Rezolucije razvidna je jedna selektivna, doktrinarno, pravno i hijerarhijski neutemeljena te k tome i kronološki neopravdana razrada legitimiteta. Naime, bez formal-

Infopaq International, C5/08, Zb., str. 16569, t. 27; i od 21. listopada 2010., Padawan, C-467/08, Zb., 110055, t. 32.

- ⁶⁰ U pravorijeku *Velikoga vijeća Europskog suda pravde* pojašnjeno je kako „svaka ljudska jajna stanica nakon oplodnje, svaka neoplođena ljudska jajna stanica u koju je presaden nukleus iz zrele ljudske stanice i svaka neoplođena ljudska jajna stanica, čija su podjela i daljnji razvoj potaknuti partenogenezom, jest 'ljudski embrio' te da „predmet patenta može biti jedino korištenje u svrhu liječenja i dijagnostike koja se primjenjuje na ljudski embrio i koristi mu“. *Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV., C-34/10, t. 53. 1.*
- ⁶¹ Pojam preembrija uveo je tzv. Warnock Report, odnosno *Report of inquiry into human fertilization and embryology of the Committee of Inquiry into Human Fertilisation and Embryology* Vlade Velike Britanije u Odjeljku 11, §22., 1984. godine. To Izvješće dobilo je naziv po Mary Warnock, znanstvenici čiji su stavovi o tome da ljudski embrij nastaje tek razvojem primitivne pruge (14. dan od oplodnje) prevagnuli, a sve kako bi se do te faze opravdala etičnost korištenja oplodjenih ljudskih jajnih stanica. Integralni tekst objavljen je u *Great Britain Committee of Inquiry into Human Fertilisation and Embryology, Mary Warnock, Department of Health and Social Security, Report of the Committee of Inquiry Into Human Fertilisation and Embryology*, H. M. Stationery Office, London, (1984.), 1-103.
- ⁶² Marina Casini, *La corte di Giustizia dell'Unione Europea ed il superamento della c.d. „teoria del preembrione“*, *Il Diritto di Famiglia e delle Persone*, 41, (2012.), 1, 38-58.
- ⁶³ Također vidjeti Presudu Suda (Veliko vijeće) od 18. prosinca 2014. *International Stem Cell Corporation protiv Comptroller General of Patents, Designs and Trade Marks* u Predmetu C364/13.
- ⁶⁴ *Direktiva 98/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 1998. o pravnoj zaštiti biotehnoških izuma*, Preambula, t. 16; *Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV., C-34/10, 53.1, t. 6(16), 32, 33, 34 i 38.*

nopravnog hijerarhijskog kriterija koji se temelji na pravno obvezujućim izvorima na vrh hijerarhijske piramide pravnih osnova postavljena je pravno neobvezujuća sadržajna matrica, odnosno zaključci ICPD-a i njezinih revizijskih konferencija koji čine okosnicu Rezolucije. Ta politički dorađena⁶⁵ sadržajna matrica poslužit će logici uključivanja određenih političkih ciljeva (primjerice legalizacija i dostupnost pobačaja) nazvanim novim pravima pod temeljna ljudska prava, a isključivanja onih prava (primjerice prava nerođenog djeteta i zaštite ljudskog dostojanstva) koja su pak zaštićena međunarodnopravnim dokumentima. Zanimljivo je činjenica da isti ti dokumenti predmnijevaju i zahtijevaju sveobuhvatan pristup zaštiti ljudskih prava⁶⁶ koji ne dopušta invazivnu pravnu ekspanziju i eskalaciju samoodređenja kao ishoda slobodnog izbora pojedinca nauštrb drugih temeljnih prava i zaštićenih interesa.

3. SEKSUALNO I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE I PRAVA ŽENA U REZOLUCIJI 2020/2215 (INI)

3.1. Definicija seksualnog i reproduktivnog prava i zdravlja

S materijalnopravnog aspekta Rezolucija razmatra seksualno i reproduktivno zdravlje žena te ga definira kao „*stanje fizičkog, emocionalnog, mentalnog i socijalnog blagostanja u odnosu na sve aspekte seksualnosti i reprodukcije, a ne samo odsutnost bolesti, nemoći ili smrtnosti*”⁶⁷ citirajući dokument *Executive Summary on sexual and*

⁶⁵ Potrebno je naglasiti da ni zaključci ICPD-a ne pozivaju niti obvezuju države na legalizaciju pobačaja. Vidi više u Johanna B. Fine, Katherine, Mayall, Lilian Sepúlveda, *The Role of International Human Rights Norms in the Liberalization of Abortion Laws Globally*, *Health and Human Rights*, 19, (2017.), 1, 69: „*Yet the ICPD Programme of Action's directives on abortion are relatively narrow and contradictory, as they do not recognize the need for states to reform their laws and policies to permit abortion—despite clear evidence that this is essential for reducing unsafe abortion and resulting maternal mortality and morbidity—or recognize the linkages between lack of access to abortion and gender discrimination.*”

⁶⁶ Grégor Puppink, *Abortion and the European Convention on Human Right*, op. cit., 144: „*At the very least, it should be widely accepted that Member States have a duty under the Convention to ban painful, late or forced abortions. Therefore, Member States are not totally free to determine the availability and legal status of abortion, but they have to take into account the different, legitimate interests and rights involved*”; Oliver Brüstle protiv Greenpeace eV., C-34/10, t. 53. 1.

⁶⁷ Rezolucija 2020/2215(INI), t. A.

*reproductive health and rights*⁶⁸ Komisije Guttmacher-Lancet iz koje-
ga je ova definicija gotovo integralno preuzeta. Riječ je o stručnom
poimanju užeg kruga znanstvenika koje Rezolucija preuzima kao
legitimno i mjerodavno⁶⁹, a tako shvaćeno nema temelja ni u jed-
nom citiranom međunarodnom pravnom dokumentu pa čak ni u
zaključcima ICPD-a.⁷⁰ Na tim temeljima formiran je krovni pojam
seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava koji, tako shvaćen,
obuhvaća „različita pitanja koja se tiču svih osoba i obuhvaćaju četiri
različita područja: seksualno zdravlje, seksualna prava, reproduktiv-
no zdravlje i reproduktivna prava te se temelje na pravu svih pojedi-
naca na poštovanje njihova tjelesnog integriteta, privatnosti i osobne
autonomije, na potpuno poštovanje njihove seksualne orijentacije i
rodnog identiteta, na donošenje odluke o tome hoće li, s kim će i kada
biti seksualno aktivni, da imaju sigurna seksualna iskustva, na dono-
šenje odluke o tome hoće li, kada i s kim sklopiti brak te hoće li ima-
ti dijete ili djecu, kada i na koji način te koliko djece, na cjeloživotni
pristup informacijama, resursima, uslugama i potpori koji su potreb-
ni za postizanje svega navedenog bez diskriminacije, prisile, iskori-
štavanja i nasilja.”⁷¹

Riječ je proširenoj definiciji⁷² užeg kruga stručnjaka koja
je dijelom preuzeta iz zaključaka Međunarodne konferencije o

⁶⁸ Guttmacher-Lancet Commission, *Executive Summary on sexual and reproduc-
tive health and rights*, The Lancet, London, (2018)., dostupno na: <https://www.guttmacher.org/guttmacher-lancet-commission/accelerate-progress-executive-summary>.

⁶⁹ Ova integrirana definicija seksualnog reproduktivnog zdravlja s pretenzijom stvaranja univerzalnog okvira prihvatljivog svim državama polazi od zaključaka Komisije Guttmacher-Lancet da seksualna i reproduktivna prava proizlaze iz ljudskih prava svakog pojedinca „na poštivanje njihova tjelesnog integriteta, privatnosti i osobne autonomije, slobodno određenje njihove seksualne orijentacije i rodnog identiteta i izražavanja, na donošenje odluke o tome hoće li, s kim će i kada biti spolno aktivni, izbor seksualnih partnera, na stjecanje sigurnih i ugodnih seksualnih iskustava, na donošenje odluke o tome hoće li, kada i s kim sklopiti brak hoće li imati dijete ili djecu, kada i na koji način te koliko djece, na pristup informacijama, resursima, uslugama i potpori tijekom cijelog života koji su potrebni za postizanje svega navedenog bez diskriminacije, prisile, iskorištavanja i nasilja”. Tekst dostupan na Accelerate Progress: Sexual and Reproductive Health and Rights for All — Executive Summary | Guttmacher Institute.

⁷⁰ Alison C., McIntosh, and Jason L. Finkle, *The Cairo Conference on Population and Development: A New Paradigm?*, op. cit., 223-260.

⁷¹ Rezolucija 2020/2215 (INI), t. B.

⁷² Sophia Sadinsky, Susheela Singh, Cynthia Summers, *Securing the Right to Safe and Legal Abortion: Perspectives from the Guttmacher-Lancet Commission*, *Reproductive Health Matters*, 26, (2018), 52, 54. U ovom radu ističe se nužnost uključivanja pobačaja pod pojam seksualnog i reproduktivnog zdravlja, što većina država ne čini, te se izražava zabrinutost jer se na taj način izbjegava regulacija pobačaja, odnosno

stanovništvu u Kairu 1994. kada su otvoreni, i nikada zaključeni prijevori upravo oko ovih pojmova. Još je 1994. potvrđeno da su zaključci ICPD-a, obzirom na nesuglasja, formulirani kao preporuke koje valja primjenjivati uvažavajući etičke, vjerske i društvene različitosti.⁷³ Nije zanemariva ni činjenica da su ove preporuke nastale kao svojevrsno sredstvo instrumentalizacije, u cilju rješavanja globalnog pitanja prenapučenosti i povećane stope prirasta stanovništva, iako taj fenomen nema ravnomjernu raspodjelu. Tako je primjerice u europskim zemljama problematika upravo suprotna, dakle bilježi se demografski pad te stoga čudi jedan ovako eruptivan pristup promidžbi ovih smjernica i preporuka dok se u analizama ishoda provedbe zaključaka ICPD-a otvoreno potvrđuje njihov utjecaj na donošenja proabortivnih zakona.⁷⁴

Dakle, Rezolucija preuzima proširenu definiciju seksualnog i reproduktivnog prava i zdravlja⁷⁵ iz dokumenta Komisije Guttmacher-Lancet, koja se poziva na zaključke ICPD-a, ali ih nadilazi te kao takva ne može biti niti je prihvatljiva kao matrica iz koje se mogu izvoditi nova prava. Ova definicija nema dostatne znanstvene, stručne i društvene razrade ni pravnog uporišta u međunarodnom korpusu ljudskih prava, kao ni u nacionalnim ustavima, a preuzeta je s jasnim političkim ciljevima⁷⁶ iako Europska unija

njegovo ozakonjenje: „*This lack of integration make sit much easier to neglect, and in some cases exclude abortion care in both programing and policy making.*” Stoga je u tu svrhu Komisija Guttmacher-Lancet 2016. okupila tim od 16 stručnjaka s ciljem sastavljanja najnovijih zaključaka o seksualnim i reproduktivnim pravima i zdravlju, koje bi vodile, kako se navodi na str. 54, „*transformacijske promjene*” putem „*agendi utemeljenih na činjenicama usmjerenih na politiku i političko djelovanje*”.

⁷³ Dubravka Šimonović, *Međunarodna konferencija o stanovništvu i razvoju*, op. cit.

⁷⁴ Tako se u Sophia Sadinsky, Susheela Singh, Cynthia Summers, *Securing the Right to Safe and Legal Abortion: Perspectives from the Guttmacher-Lancet Commission*, op. cit. na str. 54, potvrđuje kako je liberalizacija pobačaja u Irskoj, Argentini i DR Kongu povezana s Konferencijom u Kairu: „*The seeds of this shift were planted in Cairo in 1994.*”

⁷⁵ Ann M. Starrs, Ragnar Anderson, *Definitions and debates: sexual health and sexual rights*, Brown J. World Aff., 22, (2016.), 7-23; Alanna J. Galati, *Onward to 2030: sexual and reproductive health and rights in the context of the Sustainable Development Goals*, The Guttmacher Institute, (2015); Sneha Barot, *Governmental coercion in reproductive decision making: see it both ways*. Guttmacher Policy Rev., 15, (2012.), 7-12.

⁷⁶ *Securing the Right to Safe and Legal Abortion: Perspectives from the Guttmacher-Lancet Commission*, op. cit, 54-55: „*...to gather the most current evidence on sexual and reproductive health and rights at the global level, with the aim of driving transformational change, through an evidence based agenda, focused on policy and political action*”. Jasno se ističe kako „*The Commission's report presents a new, comprehensive definition of sexual and reproductive health and rights, which integrates the full range of people's sexual and reproductive health needs....this new*

„nema izravnu nadležnost za djelovanje u unapređivanju seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u Uniji”.⁷⁷ Svoju intervenciju Europski parlament naziva *metodom koordinacije*,⁷⁸ pa se vraćamo na kolosijek u uvodnom dijelu spomenutog *agenda setting* političkog djelovanja kojim se želi utjecati na proširenje nadležnosti te promicati određene jasno definirane politike koje su pravno, politički i društveno neusuglašene.

Konkretni ciljevi koji se žele ostvariti promidžbom ove proširene definicije seksualnog i reproduktivnog prava i zdravlja su višestruki:

1. uključuju se tako shvaćena prava u korpus temeljnih ljudskih prava⁷⁹
2. pobačaj se kvalificira kao ljudsko pravo, a njegovo ograničavanje rodno uvjetovanim nasiljem⁸⁰
3. priziv savjesti se instrumentalizira i kvalificira kao uskraćivanja zdravstvene skrbi⁸¹
4. implementiraju se terminološki i pravno kao općeprihvaćeni novi kulturni obrasci - zdravstvena skrb vezana uz seksualno i reproduktivno zdravlje proširuje se na istospolne parove (liječenje neplodnosti) i transrodne i nebinarne osobe (terapije promjene spola kao javna zdravstvena usluga, skrb tijekom trudnoće i poroda poštujući rodni identitet osobe)⁸² te se traži zakonsko uređenje određenih pitanja „interseksualnosti u ranom i kasnijem djetinjstvu.”⁸³

definition highlights the fact that achievement of sexual and reproductive rights, relies on realisation of sexual and reproductive rights, which are themselves a human rights.”; vidi i Ann M. Starrs, Ragnar Anderson, *Definitions and debates: sexual health and sexual rights*, op. cit.; Susheela Singh, Lisa Remez, Gilda Sedgh, Lorraine Kwok, Tsuyoshi Onda 2017: Uneven progress and unequal access.

Dostupno na: https://www.gutmacher.org/sites/default/files/report_pdf/abortion-worldwide-2017.pdf; Ann M. Starrs i ostali, *Accelerate Progress—Sexual and Reproductive Health and Rights for All: Report of the Guttmacher–Lancet Commission*, *The Lancet*, 391(10140), (2018.), 2642–2692.

⁷⁷ Rezolucija 2020/2215(INI), t. D.

⁷⁸ Idem.

⁷⁹ Idem, t. C.

⁸⁰ Idem, t. V, 35.

⁸¹ Rezolucija (2020/2215 (INI)), t. I., U.

⁸² Idem, t. M, N, 8.

⁸³ Idem, t. 19.

Ove je ciljeve prema Rezoluciji potrebno ostvariti:

- i. definiranjem i otklanjanjem pravnih, financijskih, kulturnih i informacijskih prepreka⁸⁴
- ii. uvođenjem sveobuhvatnih zdravstvenih usluga koje uključuju otklanjanje zakonskih ograničenja i praktičnih prepreka pobačaja⁸⁵
- iii. uvođenjem sveobuhvatnog seksualnog odgoja koji uključuje raznolikosti seksualnih orijentacija, rodnih identiteta, izražavanja i seksualnih obilježja.⁸⁶

U tu svrhu terminološki su i pojmovno razdvojene kategorije:

- a) seksualnih i reproduktivnih prava putem kojih se definiraju nova prava koja služe kao standard pravne zaštite koju je potrebno provesti izmjenom i dopunom zakonodavstava te kao kategorije koje treba promicati putem obrazovnog sustava i sredstava javne komunikacije;
- b) seksualnog i reproduktivnog zdravlja koje služi kao mjera standarda usluga koje će se provesti dvojakim pritiskom na javno zdravstvo: na njihovu implementaciju i na otklanjanje prepreka njihovoj provedbi.

3.2. Pobačaj i priziv savjesti

Političke konotacije ovog dokumenta vidljive su i u činjenici da se „*nacionalni interesi ili demografske promjene*” smatraju argumentima kojima se koriste „*protivnici seksualnih i reproduktivnih prava*”⁸⁷ u svrhu njihove instrumentalizacije. Istovremeno, kao inspirativni dokument koriste se zaključci ICPD-a koji se temelje na politikama usmjerenima prevenciji rapidnog demografskog rasta na svjetskoj razini. Međutim ako, kako je izrijekom navedeno u Rezoluciji, „*politike koje se odnose na demografske promjene trebaju biti utemeljene na pravima*”⁸⁸, tim više bi politike koje sveobuhvatno štite prava i sve zahvaćene interese, uključujući i prava nerođenog djeteta, trebale imati primat u odnosu na proabortivne politike kojima se često instrumentaliziraju upravo žene. Žene bi, naime, prije svega trebale imati pravo na sveobuhvatnu zaštitu kao i na sveobuhvatnu

⁸⁴ Idem, t. I.

⁸⁵ Idem.

⁸⁶ Idem.

⁸⁷ Idem, t. X.

⁸⁸ Idem.

informaciju o pobačaju i njegovim posljedicama. Pobačaj se ne može reducirati na medicinsku uslugu, običan kirurški zahvat ili farmakološku *terapiju* kojom žene autonomno kontroliraju svoja reproduktivna prava. Pravo na život i majčina volja da prekine trudnoću, odnosno njezino blagostanje u funkciji provedbe tako shvaćenog reproduktivnog prava i zdravlja neusporedive su vrijednosti.⁸⁹ Zbog toga zakoni koji dopuštaju pobačaj predviđaju pretpostavke pod kojima se može provesti kao i njegova gestacijska ograničenja kojima se ograničava autonomija majke. U pravnom smislu ne postoji apsolutno pravo na pobačaj, kao što ne postoji pravo na apsolutnu dispoziciju vlastitim tijelom. Pobačaj pravno predstavlja depenalizirani postupak⁹⁰ koji se provodi pod određenim i u zakonom predviđenim okolnostima i pretpostavkama. Drugim riječima, pobačaj nije pravo⁹¹, već pod određenim okolnostima i pretpostavkama ozakonjen postupak te se pravno ne može nametnuti kao obvezna zdravstvena usluga niti je legitimno nasilno nametati njegovu dostupnost. U konačnici pravno ga je neutemeljeno podvoditi pod reproduktivna prava i zdravlje⁹² jer se time reducira u svojoj stvarnoj dimenziji jedna životna drama koju se pretvara u sredstvo kontrole rađanja, što umanjuje i dostojanstvo žene i dostojanstvo nerođenog djeteta. Stoga pobačaj ne može biti ni apsolutno pravo niti može implicirati apsolutnu obvezu izvršenja.

Međutim, Rezolucija koju analiziramo, promiče pobačaj kao temeljno pravo, a priziv savjesti zdravstvenih djelatnika naziva *tako-zvanim*⁹³ i smatra ga uskraćivanjem zdravstvene skrbi te preprekom za ostvarenje seksualnih i reproduktivnih prava, osobito pobačaja. Ističe se naime izrijeком da Europski parlament „žali što ponekad uobičajena praksa u državama članicama dopušta liječnicima, a ponekad i cijelim zdravstvenim ustanovama, da odbiju pružati

⁸⁹ Dubravka Hrabar, *Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 65, (2015.), 6, 811.

⁹⁰ Marge Berer, Lesley Hoggart, *Progress toward Decriminalization of Abortion and Universal Access to Safe Abortions: National Trends and Strategies*, Health and Human Rights Journal, 21, (2019.), 2, 79-83.

⁹¹ Europski sud za ljudska prava, *A.B.C. v. Ireland*, Predmet br. 25579/05, 2010 „Article 8 cannot, accordingly, be interpreted as conferring a right to abortion” § 214.

⁹² *Statement of H.E. Archbishop Bernardito Auza Apostolic Nuncio, Permanent Observer of the Holy See Fifty-Second Session of the Commission on Population and Development Agenda Item 3(b, op. cit.): „Suggesting that reproductive health includes a right to abortion explicitly violates the language of the ICPD, defies moral and legal standards within domestic legislations and divides efforts to address the real needs of mothers and children, especially those yet unborn.”*

⁹³ Rezolucija (2020/2215 (INI)), t. 37.

zdravstvene usluge na temelju takozvanog prigovora savjesti, što dovodi do uskraćivanja skrbi u vezi s pobačajem na temelju vjere ili savjesti te ugrožava život i prava žena.⁹⁴ Time se obuhvaća kako individualni tako i tzv. institucionalni priziv savjesti koji se prema Rezoluciji povezuje s ugrožavanjem života i prava žena. Rezolucija u potpunosti odstupa na tom području od međunarodnopravnih standarda zaštite ljudskih prava te stavova Vijeća Europe na koje se poziva.⁹⁵ Naime, Vijeće Europe je *Rezolucijom VE 1763 (2010) Pravo na priziv savjesti u zakonitoj zdravstvenoj zaštiti* jasno potvrdilo: „*No person, hospital or institution shall be coerced, held liable or discriminated against in any manner because of a refusal to perform, accommodate, assist or submit to an abortion, the performance of a human miscarriage, or euthanasia or any act which could cause the death of a human foetus or embryo, for any reason.*”⁹⁶

Dakle, u ovom dijelu Rezolucije također je vidljiv jednostran i nesveobuhvatni pristup razradi temeljnih ljudskih prava jer se zanemaruje činjenica da priziv savjesti proizlazi iz temeljnog i neotuđivog ljudskog prava na slobodu savjesti⁹⁷. Podsjetimo da priziv savjesti⁹⁸ pripada najintimnijoj sferi čovjeka (*forum internum*- *moralni zakon*), a ozbiljuje se u odbijanju činjenja, odnosno nečinjenja nekoga djela (*forum externum* – *zakonska odredba*) koje se toj sferi suprotstavlja. Izvodi se iz temeljnih ljudskih prava na slobodu misli, savjesti i vjerskog ili drugog uvjerenja (*dictamen rationis*) te je odraz slobode, autonomije, osobnog identiteta, privatnosti i dostojanstva

⁹⁴ Idem.

⁹⁵ Idem, t. 6: „*da bi se sve politike koje se odnose na seksualno i reproduktivno zdravlje i prava trebale temeljiti na pouzdanim i objektivnim dokazima organizacija kao što su SZO, druge agencije UN-a i Vijeće Europe.*”

⁹⁶ Rezolucija VE 1763 (2010.), *Pravo na priziv savjesti u zakonitoj zdravstvenoj zaštiti*, t. 1.

⁹⁷ Vrijedno je ovdje podsjetiti na šV. Helsinškog završnog akta, Helsinške konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji iz 1975.: „*Države sudionice poštivat će ljudska prava i temeljne slobode, uključujući slobodu mišljenja, savjesti, vjere ili uvjerenja svih, bez obzira na rasu, spol, jezik ili vjeru. One će promicati i poticati djelotvornu primjenu građanskih, političkih, gospodarskih, socijalnih, kulturnih i drugih prava i sloboda, od kojih svako proizlazi iz prirodnog dostojanstva ljudske osobe i prijeko su potrebna za njen slobodan i potpun razvoj. U tom okviru, države članice priznat će i poštivati slobodu pojedinca da sam ili u zajednici s drugima ispovijeda i prakticira svoju vjeru ili uvjerenje, na način kako mu nalaže njegova savjest.*” IV. načelo Nürnberških načela; čl. 18. Opće deklaracije o pravima čovjeka; čl. 9. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda; čl. 40. Ustava RH; čl. 20. Zakona o liječništvu; čl.44. Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji.

⁹⁸ Grégor Puppincq, *Conscientious Objection and Human Rights: a Systematic Analysis*, Brill, (2017.), 2-36.

osobe. Priziv savjesti nije pravni pojam samo zbog toga jer ga zakon normira ili izrijeком predviđa, već ga zakon prepoznaje zato što je poštivanje osobnog identiteta i slobode savjesti jedno od temeljnih ljudskih prava. Upravo kod priziva savjesti pisani zakon odbacuje svoju samodostatnost i koercitivnost, prihvaćajući kao korektiv sučeljavanje i koegzistenciju različitih stavova ili shvaćanja o nekoj vrijednosti i pokazuje da nije samo sustav strogih i apstraktnih normi.

Prema tome, povezati priziv savjesti u slučaju pobačaja s povredom temeljnih prava jest samo po sebi povreda temeljnih ljudskih prava i zbog toga što se prizivom savjesti štiti život nerođenog djeteta (temeljno pravo) i zbog toga što bi se obvezivanjem na izvršenje pobačaja najgrublje povrijedilo ljudsko dostojanstvo prizivatelja (temeljno pravo). Ovdje nije riječ o dogmatici i apstraktnim pojmovima, već o nepobitnoj činjenici da se pobačajem prekida život ljudskog bića (ljudskog embrija), a razvojem novih tehnologija i znanosti mogućnost njegova preživljavanja izvan tijela majke realnija je u sve ranijim fazama. Dakle, nexus između savjesti i objektivne vrijednosti koju štiti prizivatelj odbijajući izvršiti pobačaj sve je više razvidan. Stoga je jasno zašto se sada fokus, u ovom procesu stvaranja novog prava (prava na pobačaj), prebacuje na negiranje kako prava nerođenog djeteta tako i prava zdravstvenih djelatnika na priziv savjesti. Obvezu koju propisuje zakon (*ius cogens*) možemo i ne moramo provesti, ali vrijednost koju štiti savjest je ono uz što čovjek najintimnije prijanja (*forum internum*) i što se može ograničiti samo ako se time vrijeđa neko drugo temeljno pravo. Stoga, terminološka i retorička makinacija koja se provodi u ovoj Rezoluciji pokazuje koliko će biti teško suvremenim pravnim porecima, kao i društvu u cjelini, metabolizirati implementaciju novih prava i pitanje je koliko će izgubiti na svom identitetu budu li negirali temeljna prava, koja najintimnije pripadaju ljudskom biću, a istodobno dopuštali proliferaciju individualnih interesa koji ta prava krše.⁹⁹

ZAKLJUČAK – NOVA PRAVA I NOVI KULTURNI OBRASCI

Pravo je otvoreno mijenama u društvu i često se teško s njima nosi sredstvima tradicionalnog pravnog sustava, ali on je još uvijek nezamjenjiv i postavlja minimalne parametre pravne sigurnosti, a suvremeni pokušaji internacionalizacije prava, vrijednosti, intere-

⁹⁹ Francesco Viola, *Il futuro del diritto*, op. cit.

sa i općeg dobra nemaju karakteristike uređenog, već strukturalno disperzivnog pravnog sustava.¹⁰⁰

U analitičkoj sferi sve su pak jače tendencije stvaranja šireg procjepa između opisnog i preskriptivnog dijela odredaba koje propisuju zaštitu ljudskih prava, što stvara prostor proizvoljnom tumačenju i implementaciji te uzrokuje pravnu neujednačenost i nesigurnost. Taj fenomen širenja diskrecijske interpretativne primjene prava objašnjava kako je moguće da postoje odredbe koje proklamiraju zaštitu određenih prava koja u praksi nisu zaštićena i, obrnuto, da se štite ona „prava” koja u tim odredbama niti su proklamirana niti ih one predmnijevaju. Takvom kontekstu pripada i ova Rezolucija, analizom koje zaključujemo da prelazi okvire postojećih općeprihvaćenih temeljnih ljudskih prava ne samo nepoštivanjem formalnopravne hijerarhije, koja je još uvijek izvor uredne pravne sistematike, kao jamca pravne sigurnosti i ispravnosti materijalnopravnog sadržaja preskriptivnih odredaba, već i uvođenjem novih temeljnih ljudskih prava. Naime, Rezolucija proklamira nova temeljna prava, što je i dodatno potvrđeno *Rezolucijom Europskog parlamenta od 7. srpnja 2022. o odluci Vrhovnog suda SAD-a o ukidanju prava na pobačaj u Sjedinjenim Američkim Državama i potrebi za zaštitom prava na pobačaj i zdravlja žena u EU-u (2022/2742 (RSP))*,¹⁰¹ kojom se izrijekom predlaže da se „pravo na siguran i zakonit pobačaj”¹⁰² uvrsti u *Povelju EU o temeljnim pravima*.

Pravo doduše dopušta pomake jer je ono živo i dinamično te mu je zadaća pratiti društvene promjene, ali pravna logika zahtijeva objektivnu utemeljenost i sveobuhvatnost kako bi proklamirano pravo bilo odraz te društvene stvarnosti i primjene ispravne pravne doktrine koja jamči maksimalnu moguću zaštitu svih uključenih interesa. Kada se pak promiču individualni interesi, to se čini retoričkim metodama koje se ne temelje na objektivnoj istini, nego na interesima koji uz to i nemaju svoje prirodno stanište u društvu u smislu njihove prirodne implementacije. Stoga se retoričkim metodama, odnosno ciljanim, često vrlo emotivnim metodama sugestije, određeni interes predstavlja kao utemeljen te se traži

¹⁰⁰ Idem., 18 - 22.

¹⁰¹ *Rezolucija Europskog parlamenta od 7. srpnja 2022. o odluci Vrhovnog suda SAD-a o ukidanju prava na pobačaj u Sjedinjenim Američkim Državama i potrebi za zaštitom prava na pobačaj i zdravlja žena u EU-u (2022/2742 (RSP))*, t. 2., predlaže se da se „pravo na pobačaj uvrsti u Povelju; smatra da bi Vijeću trebalo podnijeti prijedlog za izmjenu Povelje o temeljnim pravima kako slijedi; Članak 7.a (novi) „Članak 7.a Pravo na pobačaj Svatko ima pravo na siguran i zakonit pobačaj.”

¹⁰² Idem.

njegova šira društvena prihvatljivost predstavljajući njegovu implementaciju nužnom te pravno i moralno obveznom. Stvara se naime nova pravna retorika, koja zahvaća postojeće formalnopravne, materijalnopravne i kulturne obrasce. Tako se pobačaj prebacuje s diskurzivne razine konfrontacije prava dvaju subjekata zaštite (majke i nerođenog djeteta), na diskurs jednostrane zaštite ne prava na život djeteta, nego prava na život majke, odnosno priznanja prava na pobačaj *tout court*. S prava na život nerođenog djeteta fokus se u potpunosti prebacuje na zaštitu prava na život majke¹⁰³, koje se smatra ugroženim zabranom ili zaprekom pristupa sigurnom pobačaju.¹⁰⁴ Takav neprirodni mehanizam ima potrebu ukloniti sve prepreke za provedbu tog novog prava, kao što su postojeći kulturni obrasci (ljudski embrij = čovjek, moralne osude pobačaja) te pravne (gestacijska ograničenja pobačaja) i praktične prepreke (priziv savjesti, geografska dostupnost, troškovi), a što će se postići sveobuhvatnim obrazovanjem (promidžba pobačaja kao neograničenog sredstva kontrole humane reprodukcije) i sveobuhvatnim zdravstvenim uslugama (pobačaj kao obvezna zdravstvena usluga bez prepreka¹⁰⁵).

Potrebno je ovdje naglasiti kako se pravni sustavi mjere po svojoj sposobnosti urediti postojeću društvenu problematiku uz maksimalnu moguću zaštitu svih uključenih interesa. Uz to se mora poštivati i onaj minimum pravne logike koji osigurava opstojanje čitavog niza temeljnih prava koji su jamac pravne sigurnosti i sveobuhvatne zaštite. Nova prava koja nisu odraz društvene zbilje zahtijevaju i nove kulturne obrasce, zasnovane na liberalističkim i individualističkim matricama, a implementiraju se retoričkim metodama nametanja i sugestije te pravnim i pojmovnim konstruk-

¹⁰³ Vidi npr. dokument *Centra za reproduktivna prava (Center for Reproductive Rights)* osnovanog s ciljem promicanja reproduktivnih prava diljem svijeta, *Whose right to life?*, a dostupnog na sljedećoj poveznici: https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2020/12/GLP_RTL_ENG_Updated_8-14_Web.pdf.

¹⁰⁴ Rezultat je to višegodišnjih proabortivnih politika iskazanih u dokumentima institucija i tijela UN-a. Komisija za ljudska prava, *Concluding Observations*, Chile, UN Doc. CCPR/C/79/Add.104 od 30. ožujka 1999., §15; Venezuela, UN Doc. CCPR/CO/71/VEN od 26. travnja 2001., §19; Guantemala, UN Doc. CCPR/CO/72/GTM od 27. kolovoza 2001., §19.

¹⁰⁵ Provođene su i ciljane studije koje su prepreke provođenju pobačaja u okviru zdravstvenog sustava podvele pod skupni pojam *Targeted Restrictions on Abortion Providers*, tzv. TRAP, što uključuje sva zakonska ograničenja pobačaja koja predviđaju ispunjenje profesionalnih ili strukturalnih pretpostavki koje se smatraju bespotrebnima i otegotnima. Vidi više u *Targeted Regulation of Abortion Providers*, 1. rujna 2021., dostupno na www.guttmacher.org/state-policy/explore/targeted-regulation-abortion-providers.

tima. Subjektivno, opće blagostanje žene koje se ovom Rezolucijom štiti u okviru prava na seksualno i reproduktivno zdravlje, postavlja se iznad objektivnog prava na život nerođenog djeteta, ono ga u ovom dokumentu zapravo potpuno isključuje. To drugim riječima društvu nameće kulturu dominacije prava jačega nad slabijim. Ipak, da ova neutemeljena nova prava nije moguće samo tako jednostrano nametati i implementirati retoričkim diskursom i metodama s vrha, pokazuje i recentna odluka Vrhovnog suda SAD-a koja potvrđuje da pobačaj nije pravo zaštićeno ustavom kao i da ustavom zaštićena prava (*explicite* i *implicite*) moraju biti „*deeply rooted in this Nation’s history and tradition and implicit in the concept of ordered liberty*”.¹⁰⁶ Dakle, da bi se nova prava mogla podvesti pod ustavnopravnu zaštitu, moraju biti duboko utemeljena u povijesti i tradiciji jednoga društva¹⁰⁷ te obuhvaćena konceptom javnog poretka utemeljenog na slobodi i pravdi. Odluka o ozakonjenju pobačaja ostavlja se *ethosu* društva, odnosno građana jer po mišljenju suda tako zahtijevaju i Ustav i vladavina prava¹⁰⁸. To je taj pravni minimum koji za sada predstavlja zaštitu pravnog sustava od eskalacije individualnih interesa. Ostaje nam vidjeti kako će se te dinamike razvijati jer to još uvijek nije jamstvo da će društvo znati iznaći ispravna rješenja za sveobuhvatnu zaštitu prava, ali je činjenica da se ovom odlukom potvrđuje obveza poštivanja postojećeg pravnog poretka i njegovih temelja.

Zaključno, nova prava predložena recentnim rezolucijama Europskog parlamenta temelje se na ciljanim političkim interesima iskazanima u zaključcima ICPD-a kojima su instrumentalizirana sa svrhom doprinosu rješavanju problematike rapidnog porasta svjetskog stanovništva; proizvod su apsolutizacije i proliferacije individualnih interesa; njihova implementacija zahtijeva promjenu kulturnih obrazaca; promiču se retoričkim metodama političkog prozelitizma koji se koristi pravnim i pojmovnim konstruktima; nemaju temelje u postojećim pravnim, kulturnim i društvenim

¹⁰⁶ Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization, No. 19-1392, 597 U. S. (2022), „*The Constitution makes no reference to abortion, and no such right is implicitly protected by any constitutional provision*”, *Opinion of the Court*, str. 5.

¹⁰⁷ Idem, „*Until the latter part of the 20th century, such a right was entirely unknown in American law*.” *Opinion of the Court*, str. 15.

¹⁰⁸ Idem, „*The permissibility of abortion, and the limitations, upon it, are to be resolved like most important questions in our democracy: by citizens trying to persuade one another and then voting*.” *Casey*, 505 U. S., at 979 (Scalia, J., concurring in judgment in part and dissenting in part). *That is what the Constitution and the rule of law demand*.”, *Opinion of the Court*, str. 6.

sustavima, već se nameću novim kulturnim obrascima kojima je cilj koordinirana promjena društvenih odnosa.

Pravo i pravni sustavi u funkciji su uređenja postojećih društvenih odnosa i njihovih mijena, a ne stvaranja ili nametanja novih kulturnih obrazaca i aksioloških metoda kojima se proizvoljno određuje što je ispravno, a što nije. Takav nesveobuhvatni i nekonvencionalni pristup proklamiranju i zaštiti prava nije ili, bolje rečeno, još uvijek nije prihvatljivim dijelom naše društvene i pravne kulture te je invazivan za društvo koje je utemeljeno na pluralizmu i - iako oslabljenom - personalizmu kao okosnici suvremenih ustavnopravnih poredaka zasnovanih na primatu zaštite ljudskog dostojanstva i života svakog ljudskog bića. Stvaranje novih prava mora biti podložno razmatranju i poštivanju svih, u konkretnom slučaju primjenjivih formalnopravnih, materijalnopravnih i društvenih aspekata. Stvaranje novih prava je nužno, kao i širenje prostora osobnih sloboda, ali sve ima svoju mjeru koju pravni kreacionizam mora poštivati u svrhu jamstva sveobuhvatne zaštite, jer, kako je rekao Voltaire parafrazirajući latinsku izreku *Summum Ius Summa Iniuria*: „*Un droit porté trop loin devient une injustice.*”

ABORTION UNDER THE AEGIS OF WOMEN'S SEXUAL
AND REPRODUCTIVE RIGHTS AND HEALTH - LEGAL ANALYSIS
OF EUROPEAN PARLIAMENT RESOLUTION 2020/2215 (INI)

Summary

The paper presents a legal analysis of *the Resolution on the situation of sexual and reproductive health and rights in the EU in the frame of women's health (2020/2215(INI))* and its methodological and terminological aspects. Using the analytical method, the formal-legal, material-legal and broader content structure of this document was elaborated with the aim of presenting the legal foundation of both the intervention in this area and the content, as well as the coverage of the included rights, considering that this document is used with the expanded concept of sexual and reproductive health and rights, proclaiming abortion as a fundamental human right, for which there is no basis in the contemporary international legal system of fundamental human rights to which it expressly refers. A detailed legal exegesis tries to point out the methodological, terminological and content-related shortcomings of this document, which considers important issues of women's sexual and reproduc-

tive health, but surpasses them both with its formal-legal and content structure, and especially with political goals aimed at creating new rights and cultural patterns. For this purpose, this analysis was carried out with a parallel outline of a wider context of contemporary processes of creating new rights, which are necessary in themselves. However, there are certain legal, social and ethical parameters that we point to and which must be respected in these processes, and which are the warrantor of the rule of law that also protects against excessive political power.

Keywords: abortion, sexual and reproductive rights and health, appeal to conscience, Resolution 2020/2215 (INI)